

Idekatalog: **UDVIKLINGSVEJE FOR DEN ØKOLOGISKE MÆLKEPRODUKTION**

Projekt: Økonomisk strategi for økologisk mælkeproduktion. Projektet er støttet af Fonden for økologisk landbrug

INDHOLD

- 1: Forord
- 2: Indledning
- 3: Marken
- 4: Stalden
- 5: Bedriften
- 6: Samarbejder
- 7: Kapacitets-
omkostningerne
- 8: Finansiering
- 9: Andre projekter
med relevans for
emnet

1: FORORD

Dette idekatalog er tænkt som inspiration til mulige udviklingsveje for den økologiske mælkeproduktion.

Vi håber, det kan give inspiration til områder, der i den enkelte bedrift vil blive kigget efter i sømmene, at det vil medføre en bedre bundlinie.

Kataloget er udarbejdet med ideer fra en workshop, hvor følgende deltog:

- Jørgen Thorøe, driftsøkonomikonsulent, Kolding Herreds Landbrugsforening
- Jens Koch Hansen, driftsøkonomikonsulent, Jysk Landbrugsrådgivning
- Bent Sørensen, driftsøkonomikonsulent, Landbo-Syd
- Stine Hjarnø Jørgensen, driftsøkonomikonsulent, Økologisk Landsforening
- Claus Østergaard, planteavlskonsulent, Økologisk Landsforening
- Kirstine Lauridsen, kvægbrugskonsulent, Økologisk Landsforening

Desuden er der input fra:

- William Scharr Andersen, SEGES
- Kristian Sejersbøl, Lemvigegnens Landboforening

Alle samarbejdspartnere takkes for et konstruktivt samarbejde, hvor mange forskellige mulige indsatser, som umiddelbart kan bruges hos mælkeproducenterne til forbedring af deres økonomi, er samlet.

Hermed vil jeg samtidig benytte lejligheden til at sige tak til alle samarbejdspartnere og kollegaer for at deltage i projektet som startede 1. januar 2014 og slutter 31. dec 2015.

Åbyhøj, december 2015

Kirstine Lauridsen

Projektleder

2015

ØKOLOGISK
landsforening

Layout: www.ph7.dk
Denne tryksag er
svanemærket.

2: INDLEDNING

I de seneste to år er der sket meget, når vi taler om mælkeproducenternes indkomst. Hvis vi tager udgangspunkt i råvareprisen og økologitillægget, har vi i perioden haft den højeste mælkepris i adskillige år, og samtidig den laveste, der har været i rigtig mange år. Samtidig er den konventionelle mælkepris historisk lav, og økologitillægget er historisk højt på nuværende tidspunkt. Det betyder, at da projektet begyndte var økologien presset på prisforskellen, hvor man nu er der, hvor tillægget bør være, pga. de forskelle, der er i en økologisk kontra en konventionel produktion – se fig. 1. Det betyder dog stadig, at alle mælkeproducenter ligger for lavt med afregningsprisen.

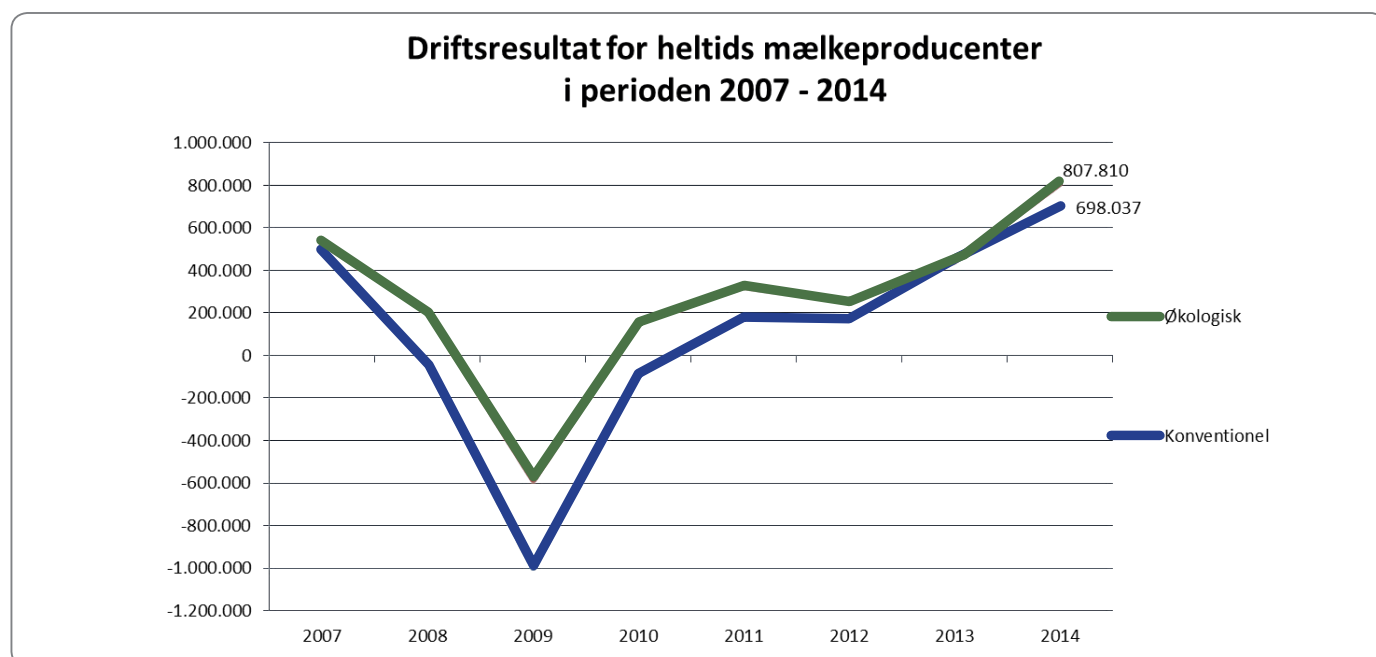
Men hvad kan vi gøre ved det? Mælkebørser og andet har den enkelte mælkeproducent ingen indflydelse på, men kan vi producere mælken billi-

gere? Eller er der andre områder i primærbedriften vi kan sætte fokus på, så den enkelte mælkeproducent kan øge indkomsten?

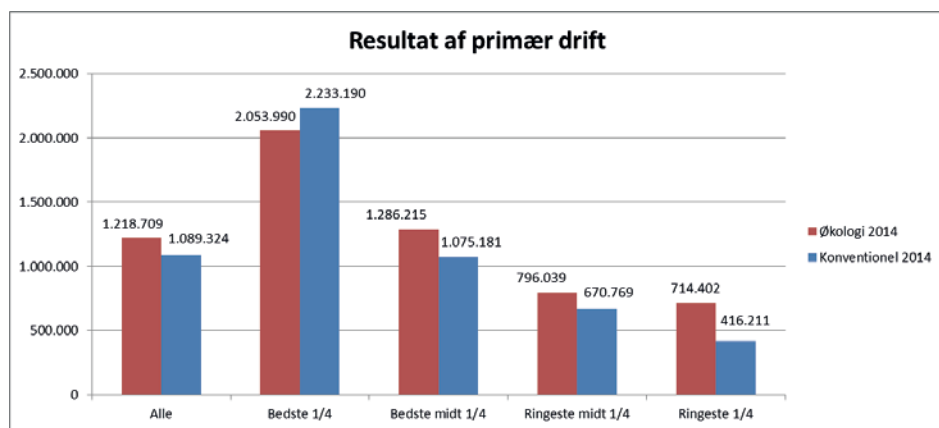
I dette lille idekatalog har vi samlet områder, der er af stor betydning for indtjeningen hos den økologiske mælkeproducent. Af fig. 2 ses driftsresultatet opdelt i grupper, og det ses, at der stadig er muligheder for forbedringer. Vi har sammenlignet tallene med den konventionelle produktion, fordi projektet begyndte, da vi oplevede en bølge af tilbagelægning til konventionel mælkeproduktion.

Figuren herunder viser driftsresultatet for heltidsmælkeproducenter økologiske og konventionelle, i perioden fra 2007 til 2014. Som det ses er driftsresultatet for de økologiske mælkeproducenter højere end for de konventionelle, på nær i 2013.

FIG. 1

Kilde: Regnskabsanalyse, Økonomidatabasen, SEGES. (Ejer aflønning samt forretning af egenkapital er ikke inkl. i regnskabsanalysen. Data fra 200 til 299 økologiske bedrifter pr. år samt 1.445 til 2.223 konventionelle bedrifter pr. år.)

Grupperne er sorteret efter driftsresultatet

Derfor er der lavet et regneark, hvor vi sammenligner resultatet af primær driften som enten konventionel eller økologisk producent. Regnearket er anvendt hos kvægbrugere, der overvejede tilbagelægning til konventionel produktion. Fig. 3 og 4 viser uddrag af en sådan beregning. Beregningen gælder for en bedrift med 165 køer og 186 ha. Det er især selvforsyningen, prisen på det indkøbte foder sammen med mælkeprisen og markudbytte, der har betydning for resultatet. Og der er ingen tvivl om, at det har betydet meget, at økologitillægget er steget fra 55 øre op til nuværende 122 øre pr. kg mælk. Blot ved en nedgang på f.eks. 22 øre til 100 øre pr. kg, vil forskellen mellem den økologiske og konventionelle produktion ændres drastisk.

Pjecen er opdelt i områder, og inden for disse, er der samlet forslag til indsatser, der på bedriften kan være med til at øge indtjeningen eller spare omkostninger.

FIG. 2

Kilde: Regnskabsanalyse, Økonomidatabasen, SEGES. (Ejer aflønning samt forretning af egenkapital er ikke inkl. i regnskabsanalysen.)

FIG. 3

Konsekvenser ved omlægning af bedrift				
Forudsætninger:				
Vandet JB 1-4, husdyrgødning				
Fra konv til Øko (sæt x)		Navn:	eksempel	
Fra øko til konv		Adresse:		
		chr nr		
Oplysninger om bedriften				
Salgs afgrøder	Areal (ha)		Udbytte (kg TS/ha)	
	Konv.	Øko	Konv.	Øko
Grovfoder				
Kløvergræs, Slæt + afgr.	59,12	79,76	7000	6000
Majs	56,05	20,77	10000	8000
Vedv. græs	24,26	24,26	3000	3000
Markært		6,8	4000	3500
Helsæd, ært		29,54	5500	5000
Kløvergræs, Slæt	0		9000	7000
Hjemmeproduceret tilskudsfoder				
Vårbyg til foder	46,83	6,17	5000	4000
Havre		14,16	6000	5000
Vinterrug		4,8	3200	2000
Areal i alt	186,26	186,26		
Heraf forpagtet	28	28		
Forpagtningsafgift (kr/ha)		4000		

Brug af ark	
Der må kun skrives i hvide felter. Felter der ikke benyttes skal efterlades tomme. Er arealet af en afgrøde 0 skal feltet være tomt (der må ikke skrives 0 i feltet)	
I kolonne B vælges afgrøder. (Rulleliste)	

Dyr	
Race	sorbroget Jersey
Køer	165
Hundyr opdræt	165
Ungtyr	
Ydelse før omlægning (EKM)	8600
Ydelse efter oml. (kg EKM)	9202

	Konv	Øko
Leveret mælk (kg EKM)	1419000	1319670
Mælkepris (kr/kg EKM)	2,24	3,46
Leveringsprocent (%)	96	94

Foderspil %	5
-------------	---

Selvforsyningsgrad (%)	
Grovfoder incl hjemmeavl	tilskudsfoder
	Konv Øko
	89 67

Art og sammensætning af indkøbt	Konv	Øko
	%	%
Art		
rapskager	0	20
kornbl.(købt)		40
C-bl	50	10
A-bl	50	30
Andet		
I alt	100	100
Pris (kr/FEN)	2,24	3,05

FIG. 4

Dyr, Mælk, Tilskud	Konv	1. års	Omlagt
Ydelsesnedgang %	0	3	7
Tilvækst pr ko pr år (kr)	1800	1800	1728
Tilvækst pr ko pr år (kr)	1200	1200	1152
Mælkepris konv (kr/l)	2,24		
Merpris på økomælk (kr)		0	1,22
Leveringsprocent (%)	96	96	94
Diverse pr ko (kr)	1500,00	1500,00	1500,00
Økotilskud pr ha (kr)	0	2070	870
Salg af spædkalve (kr/s tyk)	700		
Salg af ungtvire (kr/s tyk)	3424		

Data til følsomhedsanalyse	
Variation i udbyt. (afgrøder) (%) +/-	25
Variation i mælkepriser (øre) +/-	10

Art og sammensætning af indkøbt foderblandning					Prisberegning	
	Konv	Øko	FEN		Konv	Øko
Art	Pris (kr/kg)	Pris (kr/kg)	pr kg		kr/FEN	kr/FEN
rapsskaer	2,8	4,3	0,9		0,00	0,96
kornbl./købt	1	1,8	1		0,00	0,72
C-bl	2,6	4,5	0,9	1,4		0,50
A-bl	1,6	2,9	1		0,80	0,87
Andet	1,5	2	0,9		0,00	3,05
			1,9		2,24	0,00

3: MARKEN

De områder, hvor der er mange penge at hente i marken, er:

- Afgræsningen – gør en dyd ud af at planlægge en højere afgræsningsoptagelse 1 til 2 kg tørstof mere pr. ko pr. dag vil give en omkostningsbesparelse. Øget udbytte ved flerfoldsafgræsning i stedet for reguleret storfold kunne være en mulighed.
- Slætstrategier, så kvaliteten af ensilage altid er i top. Det øger foderoptagelsen, og selvforsyningen.
- Udbyttelniveauet og afgrødevalg vurderes. Afgrøder, der ikke giver nok, vælges fra. Opgør udbytterne på markniveau, hvis muligt (flowmåler), da nogle marker måske skal være f.eks. permanente græsmarker eller andet.
- Optimering af vandingen, brug vandsregnskab og kom tidlig nok i gang.

Så bliver foderbordet flyttet

Kontrol af græsrødder og kløver. Jordprøver kunne måske også være gode?

Forskellige arter i marken

- Jordbundsanalyser viser, om der skal gødes med kalium eller fosfor.
- Fokus på etablering af græsudlæg og minimering af ukrudt.
- Samarbejde med planteavler om dyrkning af grovfoder.
- Markbytte med naboer, så afgræsningsarealet kan øges ved stalden.

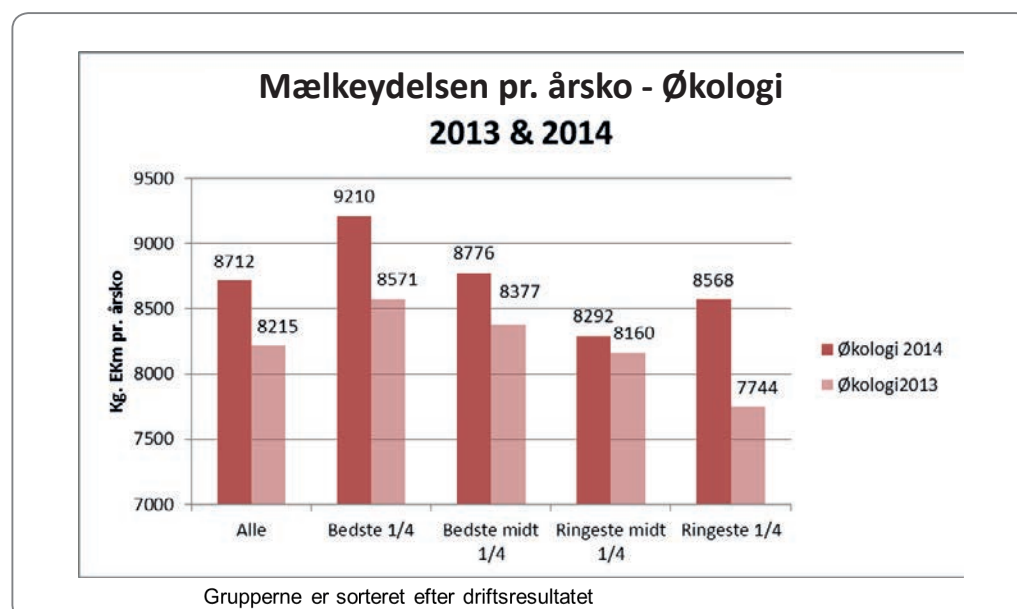
4: STALDEN

De områder, hvor det er muligt at hente en bedre indtjening eller spare omkostninger i stalden, kunne være:

- Færre kvier pr. årsko – f.eks. fra 1,1 til 0,85 stk./årsko
- Lavere kælvningsalder sparer omkostninger i den ikke produktive del af dyrets liv.
- Forlænget laktation for f.eks. 1. kalvs-køerne. Men det må ikke gå ud over planlagt reproduktion og mælkeproduktion.
- Kødkvægskrydsninger og kønssortering. Sørg dog for afsætning af kalve.
- Undgå overbelægning i stalden (foderbord og senge) – der skal altid være mindst 5 % frie pladser.
- Se på ydelsen af stalden i stedet for pr. ko.
- Udlicitering af kvier – 450 kvier i pension, svarer til en fuldtidsbeskæftigelse. Gensidig åbenhed om aftalen er nødvendig.

FIG. 4

Kilde: Driftsgrensanalyse, Økonomidatabasen, SEGES. (Tallene i driftsgrensanalysen indeholder både ejer aflønning samt forretning af alle aktiver.)

- Selvforsyning med foder, herunder også proteinafgrøder.
- Grovfoderkvalitet og grovfoder / kraftfoderniveau, samt foderudnyttelsen og mælkeydelsen (se figur 4 forskellen mellem 2013 og 2014).
- Foderomkostningens betydning for fremstillingsprisen af 1 kg mælk. Tilpas fodringen efter prisforholdene.
- Sundheden i besætningen – f.eks. ben og lemmer og yversundhed samt smitsomme sygdomme.
- Individuel fodring eller holdopdeling. Vurder muligheder.
- Mineralanalyser af grovfoder fortæller, om der mangler kalium, fosfor eller svovl i marken.

Kovelfærd

Kovelfærd

Blanding på foderbord afstemt

Sand køres ud i sengene

Malkestald

Kalve skal passes optimalt

5: BEDRIFTEN

- Selvforsyning så høj som mulig. Det sparer omkostninger. Selvforsyning gælder grovfoder, men kan også med fordel være korn og eventuelle proteinafgrøder.
- Arrondering. Byt eventuelt jord med en nabo, så der er mere hjemme ved ejendommen. Det er nemmere at lave en aftale, hvis man selv afgiver mere, end man vil have igen.
- Dyrk majs på fjernere arealer, græs på nærmere. Majs skal kun høstes og transporteres én gang.
- Brug tyk gylle på fjernere arealer, tynd på nærmere.
- Samarbejde med planteavler for at øge selvforsyningen. Med 1,5 til 2 ha/mpe (ko med kvie) kan man "nøjes" med indkøb af 1-2 kg kraftfoder (læs protein/fedtprodukt) pr. ko.
- Maskinomkostninger. Hav både et kort og et langt sigte på markdriften. Identificer jordstykker, der vælges fra, fordi de er ukurante eller ligger upraktisk eller for langt væk.

Registrer hvor mange timer, traktoren kører på de pågældende arealer. De er dyre i maskinomkostninger. Skil dig af med dem, eller drop dem i omdriften. Udbyttmålinger på markniveau. Maskinstationer har ofte flow-målere, der kan måle udbytter, når de snitter græs. Brovægt x læs er en anden metode, og brovægten er hurtigt tjent ind. Når man kender udbytterne i de enkelte marker, er der basis for at tilrettelægge en mere optimal drift og tilpasse maskinomkostningerne.

6: SAMARBEJDE

Samarbejde og de økonomiske fordele, der er ved mange former for samarbejde.

- **Trængte sædskifter.** Kløvertræthed er et reelt problem. Byt jord med naboen og dyrk kløvergræs dér i tre år. Kan også lade sig gøre, hvis denne ikke er økolog (spørg planteavlskon-sulenten for muligheder). Det giver et bedre sædskifte for begge parter og merudbytte for mælkeproducenten.
- **Maskinsamarbejde.** Udnytter kapaciteten på store og dyre maskiner. Samarbejde med konventionel nabo kan være en fordel, da markarbejdet falder på forskellig tid. Fordel at eje maskinerne hver for sig og leje/bytte hos hinanden.
- **Andet.** Handl foderkorn uden mellemhandler. Har du dårlige erfaringer med at dyrke majs, så lad en anden gøre det for dig. Øget samarbejde mellem bedriftens rådgivere. Studeproduktion kunne måske være en mulighed på ukurante arealer.

Anbefalinger om samarbejde. Gennemarbejdede, skriftlige aftaler. Skriftlige aftaler er ikke udtryk for mistillid. Brug professionel kontrakt, skab fordele for begge parter. Opbyg relationer over tid. Gå ikke i små sko. Der skal være betalingsevne og -vilje hos begge parter. Åbne kalkulationer – begge parter skal kende de økonomiske fordele og ulemper for den anden part. Aftal udløb/ophør af aftalen. Betaling og ejerskab til en vare følges ad. Læg ikke høsten i anden mands silo uden at have sikkerhed for pengene: Spærret konto eller leje af siloen.

7: KAPACITETS-OMKOSTNINGER

- Styring og overblik er vigtigt. Arbejder du for meget, er der optimeringer, du ikke får gjort = tab.
- Ledelsesmæssigt overskud til at planlægge og prioritere opgaverne er vigtigt, og det er derfor vigtigt, at der er den rette medhjælp til stede.
- Ligger jorden godt (arrondering) skal den præstere 1500 kr./ha mere end gennemsnittet.
- Maskinomkostninger og vedligehold.
- Energiomkostninger.

8: FINANSIERING

- Fundamentet for indtjeningen lægges, når ejendommen købes. Du behøver ikke eje al den jord, du driver.
- Investering i stald og dyr giver bedre forrentning end jord.
- Køb kun det rigtige jord.
- Du kan være selvforsynende uden at eje jord.
- Leasing er en billig løsning under forudsætning af, at objektet skal købes og i øvrigt er en fornuftig investering.
- Lav en investeringsplan, så du ved, hvad der skal grundfinansieres.
- Undgå fejlslutning: Bare fordi banken vil finansiere, er det ikke nødvendigvis en god investering.
- Proaktiv og konstruktiv dialog med finansielle samarbejdspartnere giver alt andet lige en billigere finansiering, og det er vigtigt, at ledelsen har overskud til at prioritere denne opgave.

9: ANDRE PROJEKTER

Følgende projekter kan give mere viden om nogle af emnerne omtalt i pjecen.

- Mere økologisk synergi med samarbejdende økologiske bedrifter (projekt, Økologisk Landsforening).
- Økologisk mælk uden foderindkøb (projekt, Økologisk Landsforening).
- Styrket konkurrenceevne i økologisk mælkeproduktion (projekt, SEGES).

